

**Uluslararası Politik Ekonomi Bağlamında Devlet Kapasitesi: Elit
Koalisyonları, Kurumlar, Büyüme ve Demokrasi**

**State Capacity in the Context of International Political Economy: Elite
Coalitions, Institutions, Growth, and Democracy**

İlhan AYDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler
Bölümü, ilhan.aydemir@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:
Geliş 19 Aralık 2025
Kabul 30 Aralık 2025

Anahtar Kelimeler:

Devlet Kapasitesi, Ekonomik
Kalkınma, Demokratikleşme, Elit
Koalisyonları, Kurumsal Tasarım ve
Sistemik Kırılganlık.

© 2025 PESA Tüm hakları
saklıdır

ÖZET

Bu makale, devlet kapasitesinin kökenlerini ve bunun ekonomik kalkınma ile demokrasiyi nasıl şekillendirdiğini, yapısal, kurumsal, kültürel ve aktör (agency) temelli açıklamalarla karşılaştırmalı biçimde ele almaktadır. Temel kuramsal çerçeve, sınıf ilişkileri, elit koalisyonlarının bütünlüğü ve uluslararası rekabet ile savaş gibi dış baskıların, kurumlar aracılığıyla idari ve altyapısal kapasitenin evrimini belirlediği varsayımına dayanır. Ana argüman, kalkınma ve demokratikleşme için belirleyici olanın baskıcı/cezalandırıcı kapasite değil, idari ve altyapısal kapasite olduğu; baskının ancak sivil idareye dönüştürülebildiğinde sınırlı bir fayda sağladığıdır. Çalışma, yüksek kapasitenin kaynak tahsisini disipline eden kurumları, mülkiyet haklarını ve hukukun üstünlüğünü güçlendirerek büyümeyi desteklediğini; temsil talebini artırıp elit-toplum pazarlığını kurumsallaştırarak demokratikleşmeyi mümkün kıldığını savunur. Sistemik kırılganlık, kaynak kıtlığı ve güvenlik tehditlerinin aynı anda keşilmesi, gelişmeciler devletlerin doğuşunda kritik bir eşik oluşturur; bu sürecin yönünü ise tarihsel zamanlama ile iç ve dış politika bağlamların etkileşimi belirler.

ARTICLE INFO

Article History:
Received 19 December 2025
Accepted 30 December 2025

Keywords:

State Capacity, Economic
Development, Democratization, Elite
Coalitions, Institutional Design, and
Systemic Fragility.

© 2025 PESA All rights reserved

ABSTRACT

This article examines the origins of state capacity and how it shapes economic development and democracy, comparing structuralist, institutionalist, cultural, and agency-based explanations. The fundamental theoretical framework is based on the assumption that class relations, the integrity of elite coalitions, and external pressures such as international competition and war determine the evolution of administrative and infrastructural capacity through institutions. The main argument is that what is decisive for development and democratization is not repressive/punitive capacity, but administrative and infrastructural capacity; repression provides only limited benefit when it can be transformed into civil administration. The study argues that high capacity supports growth by strengthening institutions that discipline resource allocation, property rights, and the rule of law; and enables democratization by increasing the demand for representation and institutionalizing elite-society bargaining. The simultaneity of systemic vulnerability, resource scarcity, and security threats forms the critical juncture in the emergence of developmental states; the course of these processes is determined by the interaction between historical timing and the domestic-foreign contexts.

GİRİŞ

Devlet kapasitesi literatürü, devletlerin hedef koyma, politika tasarlama ve uygulama gücünü açıklamak için farklı ama birbirini tamamlayan yaklaşımlar geliştirmiştir. Bu makalede, literatüre tarihsel-karşılaştırmalı bir mercekten bakarak devlet kapasitesinin *idari, altyapısal ve zorlayıcı boyutlarını*¹ birbirinden ayırmaya çalışmaktadır; bu boyutların ekonomik kalkınma ve siyasal demokrasi üzerindeki etkilerinin neden her kontekste aynı olmadığını da tartışmaktadır. Bu makalenin ana hedefi basit bir korelasyon kurmak değil; daha çok “hangi kapasite türü, hangi koşullarda, nasıl bir sonuç üretir?” sorusuna mekanizmalar üzerinden yanıt aramaktır.

Devlet kapasitesi literatürde üç ana argüman öne çıkmaktadır. *Yapısalcı* yaklaşımlar sınıf ilişkileri, elit dengeleri, savaşlar ve uluslararası rekabet gibi büyük ölçekli güçlerin kapasiteyi nasıl şekillendirdiğine odaklanır. *Kurumsalcı* yaklaşımlar ise anayasal düzenlemelerin, bürokratik kuralların, temsil mekanizmalarının ve alt-ulusal yapılanmaların devletin neyi nasıl yapabildiğini belirlediğini vurgular. *Aktör (Agency)-temelli* açıklamalar da liderlerin, partilerin ve bürokratların stratejik tercihlerini; koalisyon kurma, kriz yönetme ve politika adımlarını belirli bir sıra içinde atma (sequencing) becerilerini merkeze alır. Bunlara ek olarak, *kültürcü* tezlerin norm ve değerler üzerinden yaptığı açıklamalara ve uluslararası entegrasyona odaklanan yaklaşımların (küresel piyasalar, finansal açıklık, güvenlik rekabeti, norm yayılımı gibi) dış baskıları iç siyasete nasıl tercüme ettiğine de kısaca değinilmektedir.

Bu çalışmanın literatürdeki katkısını iki noktada toplanabilir. Birincisi, devlet kapasitesini tek bir “yüksek/düşük” ölçütüne indirgemek yerine alt bileşenlerine ayırarak ele almakta ve bu bileşenlerin farklı tarihsel kontekstlerde farklı kalkınma ve demokrasi sonuçları üretebildiğini savunmaktadır. İkincisi, makro düzeydeki yapısal kuvvetlerle aktör ve kurum düzeyindeki süreçleri aynı çerçevede birleştirerek kapasite inşasının koalisyon mimarisi, kurumsal öğrenme ve politika sıralaması gibi dinamikler üzerinden nasıl koşullu hale geldiğini göstermeyi hedeflemektedir.

Makalenin amacı üç başlıkta özetlenebilir: (1) devlet kapasitesinin idari, altyapısal ve zorlayıcı boyutlarını kavramsal olarak netleştirmek; (2) bu boyutların ekonomik kalkınma ve siyasal demokrasi üzerindeki etkilerini tarihsel-karşılaştırmalı örneklerle somutlaştırmak; (3) kapasite-demokrasi ilişkisinde politika sıralaması, elit uzlaşmaları ve uluslararası bağların rolünü daha açık bir analitik zemine oturtmak. Bu çerçevede özellikle *idari ve altyapı kapasitesinin* kalkınma ve demokratikleşme açısından çoğu durumda daha güçlü bir açıklayıcılığa sahip olduğunu; *zorlayıcı kapasitenin* ise bağlama göre hem işlevsel hem de maliyetli sonuçlar üretebildiğini öne sürülmektedir. Ayrıca bu makale, alt-ulusal kapasiteler ve merkez-çevre ilişkileri üzerinden federal düzenlerin hangi koşullarda mümkün hale geldiğini de yeniden değerlendirilmektedir.

Yöntem olarak çalışma, farklı bölgelerden (özellikle Avrupa ve Asya’dan) seçilmiş örnekler üzerinden ilerleyen tarihsel-karşılaştırmalı bir okuma sunuyor. Bu makaledeki ampirik strateji, ekonometrik testlerden ziyade mekanizma izleme ve karşılaştırmalı örnekleme (most-similar/most-different) methodlarına dayanmaktadır; bulguları da mevcut literatürle diyalog içinde tartışılmaktadır. Uluslararası entegrasyon, güvenlik şokları ve mali kısıtlar gibi dışsal faktörleri de bürokratik yetkinlik ve alt-ulusal farklılaşmalarla birlikte ele almaktadır.

Makale şu şekilde ilerleyecektir: Birinci bölüm literatür taraması yaparak yapısalcı, kurumsalcı, kültürcü ve aktör (agency)-temelli yaklaşımları kısaca tanımlayıp güçlü ve zayıf yanlarını tartışacaktır. İkinci bölüm devlet kapasitesinin ekonomik kalkınma üzerindeki

¹ Devletin idari ve altyapı kapasiteleri, devletin politikalarını, düzenlemelerini ve kalkınma projelerini geliştirme, sürdürme ve uygulama yeteneği olarak tanımlanabilirken, devletin zorlayıcı kapasitesi, devletin yurt içinde veya yurt dışında legal olarak şiddet uygulama yeteneği olarak tanımlanabilir.

etkilerini idari-altyapısal-zorlayıcı ayrımı üzerinden ve politika araçlarına odaklanarak inceleyecektir. Üçüncü bölüm, kapasite türleri ile demokrasinin ortaya çıkışı ve seyri arasındaki koşullu bağlantıları federalizm, Doğu Asya örnekleri ve elit uzlaşmaları üzerinden analiz edecektir. Sonuç bölümü ise temel çıkarımları özetleyip gelecekteki araştırma sorularına işaret edecektir.

1. Literatür

1.1. Yapısalci Yaklaşımlar ve Elit Dengeleri

Yüksek kapasiteli devletlerin ortaya çıkmasını kolaylaştıran bir dizi faktör vardır. Yapısalci bir bakış açısıyla, elitlerin uyum derecesi, sınıf ilişkilerinin yapılandırılması ve rekabet halindeki sosyal güçler arasındaki denge, devlet kapasitesini şekillendirir. Monarşiler, aristokratlar ve yükselen şehirli burjuva sınıfı arasındaki rekabetin kızışmasıyla birlikte, mutlakiyetçi devlet, feodal egemenliğin farklı yollarla devamını sağlamak, aristokratların istikrarsız konumunu korumak, siyasi temsil talep etmeye başlayan burjuvaziyi yatıştırmak ve köylü kitlelerini yerinde tutmak için bir siyasi düzenleme olarak ortaya çıkmıştır. Batı bağlamında bu, Büyük Britanya, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde liberal-demokratik düzenlemelere, Almanya'da ise işçileri baskılayan faşist bir sonuca yol açmıştır. Tilly (1992), bu devletler arasındaki devlet biçimlerinin farklılıklarının, bir yandan zorlayıcı güçleri (örneğin resmi ordular, paralı askerler ve milisler) ve diğer yandan sermaye sahiplerini (örneğin burjuvazi, devlet tarafından onaylanmış ticaret şirketleri) arasındaki güç dengesine bağlı olduğunu ve bunun da uluslararası dinamikler, özellikle savaş ve ticarileşme derecesi tarafından şekillendirildiğini savunur. Tilly'ye göre, sermayeleştirilmiş zorlama yolu, yani devletin zorlama kapasitesinin, özellikle de savaş yönetiminin gelişimi bağlamında göreceli ticarileşme, Fransa ve İngiltere örneklerinde gördüğümüz gibi (1992: 30), yüksek düzeyde devlet idari, altyapı ve yönetim kapasitelerine yol açan en iyi kombinasyondur (1992: 14-15). Bu araştırmadan çıkarılacak sonuç, yüksek kapasiteli devletlerin tarihsel olarak Batı'da, iç politikada güç dengesi ve yönetici sınıf içinde, yani rekabet halindeki elitler arasında nispi bir birlik olduğu ve kitlelerin kontrol altında tutulduğu durumlarda ortaya çıktığıdır. Bazı durumlarda bu, toplumsal baskılardan izole edilmiş sosyo-politik düzenlemelere dönüşür, örneğin bazı Avrupa ülkelerindeki kolektif eylem ve sorun çözme odaklı korporatizm veya ABD'deki elit odaklı iktidar yapısı gibi.

1.2. Uluslararası Rekabet, Savaş ve Küresel Entegrasyon

Savaş ve diğer jeopolitik ve ekonomik rekabet türleri gibi uluslararası faktörler de önemlidir. Savaşlara ve uluslararası çatışmalara etkili ve verimli bir şekilde yanıt verebilen devletler, daha yüksek düzeyde devlet kapasitesi geliştirme eğilimindedir (Boot, 2006; Ertman, 1997; Skocpol, 1976; 1979). Devletlerin, özellikle İsveç, Norveç, Danimarka, Hollanda, Belçika, Avusturya ve İsviçre gibi uluslararası ekonomiye bağımlı, daha küçük Avrupa devletleri olmak üzere, küresel pazar ve ekonomiye entegrasyonun etkilerini yurt içinde ne ölçüde hafifletebildikleri, idari, altyapı ve endüstriyel kapasitelerinin düzeyine de karşılık gelmektedir. Dolayısıyla, devlet kapasitesinin güçlendirilmesine dönük reformların, yalnızca teknik-tasarıma indirgenemeyeceği; sosyo-politik kabul, şeffaflık, toplumsal meşruiyet ve karşılıklı öğrenme süreçlerinin makro reformlardan en az bu kadar önemli olduğu hatırlanmalıdır. Gelecekte yapılacak araştırmalar, kapasite artışı ile kapsayıcı kalkınma arasındaki ilişkiyi; yalnızca büyüme ve demokrasi açısından değil, aynı zamanda iklim değişikliği, dijitalleşme ve toplumsal eşitlik gibi yeni parametreler ışığında da incelemeye yönelmelidir.

1.3. Batı Dışı Deneyimler ve Elit Koalisyonları

Bu ampirik genelleme, Batılı ülkelerin haricinde de oldukça uygulanabilir görünüyor. Güneydoğu Asya ve Tanzanya gibi bazı Afrika devletlerinde, yüksek kapasite düzeyi, iktidar elit koalisyonunun uyumu ve elitlerin devlet kapasitesi için kaynakları yönlendirme ve yönetme

becerisine bağlıdır. Elitler, yeniden dağıtım talepleriyle birlikte süren kitlesel toplumsal siyasetin tehdidiyle yüzleşmek için birleşmeye karar verdiklerinde, genellikle otoriter düzenlemelerle ortaya çıkan devlet kapasitesi artar. Elitler, şiddetli siyasi ve mali krizler bağlamında kaynak ve rant kıtlığıyla karşı karşıya kaldıklarında, Endonezya ve Tanzanya'da otoriter rejim altında görülen yüksek ekonomik büyüme örneğinde olduğu gibi, kurum ve koalisyon oluşturmaya ciddi şekilde yatırım yapmak zorunda kaldıklarında, devlet kapasitesinin gelişme olasılığı da artar. Bu anlamda, elitler arasında ve elitler ile kitleler arasında uzlaşma yerine çatışma, daha birleşik bir elit koalisyonu ve uysal kitleler ortaya çıkarmaya daha yatkındır ve bu da daha uyumlu ve kalkınma sonuçları elde etme kapasitesi daha yüksek bir devlete yol açar. Ayrıca, 1997 Asya Finans Krizi sırasında Malezya örneğinde olduğu gibi, ikiz ekonomik ve finansal krizler gibi dışsal şoklarla karşı karşıya kaldıklarında, iktidar elitlerinin benzer tercihleri olması durumunda devlet kapasitesi de devam etme eğilimindedir. Geniş koalisyon düzenlemesi ve kaynak eksikliğine ek olarak, Doner ve diğerleri (2005: 328), devlet kapasitesini etkileyen bir başka faktör olarak, ister yurt içinde (örneğin Singapur'da etnik ayaklanmaların hayaletinin varlığı) ister yurt dışında (örneğin Güney Kore ve Tayvan'ın komünist komşuları) olsun, ciddi güvenlik tehditlerine atıfta bulunmaktadır. Daha spesifik olarak, yukarıda bahsedilen üç kısıtlamanın aynı anda bir arada gerçekleşmesi gerektiğini, bu durumda elitlerin siyasi iktidarlarını korumak ve orta düzeyde devlet kapasitesine sahip orta gelirli devletlerin (Endonezya, Filipinler ve Tayland) aksine, yüksek düzeyde devlet kapasitesine sahip kalkınma devletleri geliştirmek zorunda kalacaklarını, bu tür sistemik kırılmanın yoğun olmadığı durumlarda ise (2005: 327) böyle bir durumun ortaya çıkmayacağını savunmaktadırlar.

1.4. Kurumsalçı Yaklaşımlar

Yapısalcı açıklamaların yanı sıra, yüksek kapasiteli devletlerin kökenine ilişkin başka açıklamalar da vardır. Kurumsalçı açıklamalar, Orta Çağ anayasacılığının, yerel yönetimin organizasyonu ve temsilci organların türü ve etkisinin ve alt ulusal yönetim birimlerinin kapasitesi gibi unsurlar, siyasi merkezin gücünü sınırlayarak, doğrudan liberal demokratik olmasa da, nispeten yüksek düzeyde devlet kapasitesine sahip anayasal ve temsili hükümetlerin gelişmesine yol açmaktadır. Ampirik olarak, devlet kapasitesinin yapısal etkileri veya ön koşulları, halihazırda mevcut olan kurumların türü tarafından aracılık edilebilir. Örneğin, Singapur, Malezya ve Endonezya devletleri, kalkınma kapasitesini geliştirmek ve kalkınma sonuçları elde etmek için aşağı yukarı benzer yapısal ön koşullara sahip olsalar da, merkez bankaları yönetim kapasiteleri açısından büyük farklılıklar göstermektedir – Singapur merkez bankası en güçlü olanıdır, onu Malezya merkez bankası izlemektedir ve son olarak Endonezya merkez bankası en alt sıradadır – çünkü Singapur ve Malezya merkez bankaları bu tür yapısal-kurumsal imkanları yönetim kapasitesine, yani “politikayı tutarlı ve kurallara uygun bir şekilde uygulama becerisi” (Hamilton-Hart 2002: 9) ve Weberci tipte meritokratik bir bürokrasi geliştirebilirler, ancak Endonezya merkez bankasında durum böyle değildir.

1.5. Kültürcü Yaklaşımlar ve Sınırları

Diğerleri ise kültürün yüksek devlet kapasitesinin ve dolayısıyla kalkınmayı teşvik etme potansiyelinin ana belirleyicilerinden biri, hatta belki de en önemlisi olduğunu belirtmektedir (Fukuyama, 2001; Gorski, 2003; Zakaria & Yew, 1994). Ancak, devlet kapasitesine ilişkin bazı kültürelci açıklamaların teorik, metodolojik ve ampirik açıdan çeşitli nedenlerle sorunlu olduğunu söylemek oldukça doğrudur. İlk olarak, teorik açıdan, kültürelci açıklamalar bazen Weber'in kültür ve kültürün siyaset, ekonomi ve toplumla ilişkilerine dair düşüncelerinin karmaşıklığını azaltmaktadır. Weber kültüre büyük önem vermiş olsa da bu önemin moderniteye doğru ilerleyen iki büyük olgu – ulus devletlerin ve kapitalist piyasa ekonomisinin yükselişi – bağlamında değerlendirilmesi gerekir. Dolayısıyla, yöntemsal olarak kültür ile diğer faktörlerin etkileşimini görmezden gelmek, kültürü devlet kapasitesi ve

kalkınmadaki rolün tek ve mutlak belirleyicisi olarak abartma riskini doğurur ki durum bu kadar basit değildir.

1.6. Yapısalcılık vs. Kültürcülük

Tamamen adil olmak gerekirse, bazen yapısalcı açıklamalar da sosyal yapıları "deneüstüculük" (transcendentalizm) hatasına düşer. Bununla birlikte, en azından devlet oluşumu ve bunun ekonomik kalkınma üzerindeki etkisinin incelenmesinde, yapısalcı açıklamalar sosyal yapıları tarihselleştirebilmiş, yapılar ve diğer boyutlar arasındaki etkileşimi gösterebilmiş ve yapısal güçlerin nedensel mekanizmalarını ve bunların sosyal olgulara etkilerini belirleyebilmiştir (Mahoney & Rueschemeyer, 2003; Pierson, 2003; Skocpol, 1985) kültürelci açıklamalara kıyasla çok daha iyi bir şekilde tarihselleştirebilmişlerdir – başka bir deyişle, teorik bir bakış açısı olarak yapısalcılık, devlet kapasitesi ve ekonomik kalkınma konusunda daha nüanslı açıklamalar geliştirebilmiş ve önceki analitik sınırlamalarını aşabilmiştir. İkincisi, kültürelci açıklamaların kapsamı bazen oldukça sınırlıdır. Örneğin, Gorski ve Lee Kuan Yew'in yukarıda bahsedilen argümanları yalnızca belirli vakalara uygulanabilir – sırasıyla Avrupa'da Hollanda Cumhuriyeti ve Asya'da Singapur dahil Konfüçyüscü devletler – ve diğer vakalara uygulanamayabilir. Bu da bizi kültürelci argümanın üçüncü sınırlamasına getirir: bölgeye özgü kültürel açıklamaları sistem düzeyindeki değişkenlerle değiştirememesi. Przeworski ve Teune'nin (1970) karşılaştırmalı siyasetin epistemolojik ve metodolojik ilkelerini kabul edersek, bu ilkeler bölgeye özgü ve kültüre özgü açıklamaları diğer değişkenler için sadece bir kap olarak görür ve bu bağlama bağlı açıklamaları genelleştirilebilir değişkenlerle değiştirmeyi amaçlar, o zaman devlet kapasitesi ve ekonomik kalkınma ile ilgili birçok kültürelci açıklama prensipte sorunludur. Literatürde yakın dönemde artan ampirik araştırmalar da göstermektedir ki, yüksek kapasiteye sahip devletlerin, büyüme ve refah yaratma süreçlerinde yalnızca kamu kaynaklarını etkin tahsis etmekle yetinmedikleri, aynı zamanda uzun vadeli kurumsal öğrenme süreçleri ve sosyal sermayeyi inşa ederek piyasaların ötesinde istikrar sağlayabildikleri ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, devlet kapasitesinin türü ile ekonomik kalkınmanın dağılım etkileri ve kapsayıcılığı arasında da önemli farklar gözlemlenmekte; örneğin yüksek idari kapasite, sosyal adalet/inovasyon ile kleptokrasi/verimsizlik arasındaki farkı belirginleştirebilmektedir.

1.7. Aktör (Agency)-Temelli Açıklamalar

Başka bir açıklama türü, Avrupa hükümetlerinde ekonomi politikalarının seyrini şekillendirmede siyasi partiler ve onların partizan önyargıları gibi aktör (agency) temelli faktörlere odaklanır (Boix, 1998), kriz zamanlarında elitlerin rasyonel, yani kişisel olmayan ve nispeten kurallara dayalı kamu düzenini uygulama becerisi (Silberman, 1993) , ve devlet elitlerinin, özellikle politikacıların, kendi çıkarlarına uygun olmadığı sürece bürokratik kapasiteyi geliştirmek yerine statükoyu korumaya ve patronaj ağlarını sağlamlaştırmaya eğilimli olmaları (Geddes, 1994) . Bununla birlikte, sosyal aktörlerin tarihsel, yapısal ve kurumsal bir boşlukta etkileşime girip hareket etmediklerini hatırlamak önemlidir; birçok yönden etkileşimleri bu faktörler tarafından şekillenir, ancak kolektif olarak onlar da sosyal yapıların ve kurumların bir parçasıdır ve potansiyel olarak bu faktörleri de şekillendirebilirler.

Bu açıklamalardan, yüksek kapasiteli devletlerin ortaya çıkmasına yol açabilecek tarihsel koşullar hakkında genel bir fikir edinebiliriz. Ancak, bu özel tarihsel koşullara ek olarak, *zamanlama* (timing) da çok önemlidir. Avrupa bağlamında, jeopolitik rekabetin, özellikle de savaşların başlaması büyük önem taşır. Macaristan ve Polonya gibi ülkelerde ulusal temsilci meclisleri zaten mevcut olduğunda, bu meclisler savaş yönetimi için geliştirilen bürokratik altyapıdaki yenilikleri kolayca ortadan kaldıracıktı (Ertman, 1997: 26-34). Bu, mantığı bir adım öteye götürürsek, devlet bürokrasisi düzgün bir şekilde gelişmeden önce temsili siyaset ve seçimle gelen demokrasinin getirilmesinin, Filipinler örneğinde gördüğümüz gibi

(Anderson B. , 1988), patron-müşteri (patron-client) ilişkilerinin devam etmesine yol açabileceği anlamına gelir (Shefter, 1994) .

Sonuç olarak bu bölümde yüksek kapasiteli devletlerin nasıl ortaya çıktığını kapsamlı bir şekilde inceledik. Bu tür devletlerin ortaya çıkışını açıklayan birkaç yapısal, kurumsal ve tarihsel faktör vardır: 1) yönetici sınıflar veya sosyal güçler arasındaki güç dengesi; 2) yönetici elit koalisyonunun birlik ve uyum derecesi; 3) elitlerin destek koalisyonlarını ve kurumlarını kurma ve sürdürme, kaynakları devlete yönlendirme ve yönetme becerisi ve 4) uluslararası savaşlar ve çatışmalar, ekonomik krizler, kitlelerin yeniden dağıtım talepleri, mali kısıtlamalar, kaynak ve rant kıtlığı gibi ciddi uluslararası ve iç zorlukların yarattığı yapısal ve kurumsal kısıtlamalar ile elitlerin bu tür zorluklarla etkili bir şekilde başa çıkma ve verimli bir şekilde mücadele etme becerisi arasındaki etkileşim. Kurumlar genellikle bu yapısal güçler arasında arabuluculuk yapar ve kültür ve sosyal aktörler çoğu zaman bu yapısal ve kurumsal güçler tarafından şekillenir – ancak bunlar toplu olarak bu güçleri de etkileyebilir. Bu tarihsel olayların zamanlaması, devletler arasında kapasitelerinin türü ve derecesi açısından farklılıkları da açıklamaktadır. Bu argümanları göz önünde bulundurarak, şimdi analizimizi devlet kapasitesinin ekonomik kalkınma üzerindeki somut etkilerini inceleyerek pekiştirebiliriz.

2. Devlet Kapasitesi ve Ekonomik Kalkınma

Buraya kadar aktarılan argümanlardan, devlet kapasitesinin teknik bir yönetim meselesinden ibaret olmadığını; sosyo-politik kabul, kurumsal öğrenme ve zamanlamanın kesişiminde şekillenen dinamik bir süreç olduğunu gösterdi. Bu bölümde ise devlet kapasitesinin ekonomik kalkınma ile olan ilişkisini inceleyeceğiz. Literatürde yakın dönemde artan ampirik araştırmalar da göstermektedir ki, yüksek kapasiteye sahip devletlerin, büyüme ve refah yaratma süreçlerinde yalnızca kamu kaynaklarını etkin tahsis etmekle yetinmedikleri, aynı zamanda uzun vadeli kurumsal öğrenme süreçleri ve sosyal sermayeyi inşa ederek piyasaların ötesinde istikrar sağlayabildikleri ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, devlet kapasitesinin türü ile ekonomik kalkınmanın dağılım etkileri ve kapsayıcılığı arasında da önemli farklar gözlemlenmekte; örneğin yüksek idari kapasite, sosyal adalet/inovasyon ile kleptokrasi/verimsizlik arasındaki farkı belirginleştirebilmektedir.

Güçlü ekonomik büyüme için yüksek kapasiteli devletler gerekli midir? Kısa cevap vermek gerekirse evet, fakat bu değişen derecelerde ve bazı koşullar altında mümkün olabilir. Neoklasik iktisatın geleneksel bilgeliği, ekonomik kalkınmada devletin rolünü genellikle küçümser. Açıkçası hem kapitalist hem de komünist/komuta ekonomisi bağlamlarında devlet müdahalelerinin kalkınma başarısızlıklarına dair birçok örnek vardır. Ancak, devlet oluşumu ve ekonomik kalkınma tarihine daha yakından bakıldığında, devlet kapasitesi ile ekonomik kalkınma arasında bazı bağlantılar olduğu görülmektedir. Linz ve Stepan (1996), Güney Avrupa, Latin Amerika ve komünizm sonrası Avrupa'daki demokratik geçiş bağlamında devlet kapasitesi ve ekonomik kalkınma üzerine yaptıkları tartışmada haklı olarak işaret ettikleri gibi, kapitalist piyasa ekonomisinin işleyebilmesi ve komünizm sonrası ekonomik reformların ve neoliberal politikaların uygulanabilmesi için bile, işleyen bir bürokrasiye sahip işleyen bir devlete ihtiyacımız vardır. Rueschemeyer ve Evans'ın (1985: 59) ifadesiyle, "Etkili devlet müdahalesi, iyi gelişmiş bir bürokratik aygıtın varlığına bağlıdır." Literatürde yakın dönemde artan ampirik araştırmalar da göstermektedir ki, yüksek kapasiteye sahip devletlerin, büyüme ve refah yaratma süreçlerinde yalnızca kamu kaynaklarını etkin tahsis etmekle yetinmedikleri, aynı zamanda uzun vadeli kurumsal öğrenme süreçleri ve sosyal sermayeyi inşa ederek piyasaların ötesinde istikrar sağlayabildikleri ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, devlet kapasitesinin türü ile ekonomik kalkınmanın dağılım etkileri ve kapsayıcılığı arasında da önemli farklar gözlemlenmekte; örneğin yüksek idari kapasite, sosyal adalet/inovasyon ile kleptokrasi/verimsizlik arasındaki farkı belirginleştirebilmektedir.

O halde soru, yüksek ekonomik büyüme sağlamak için *ne tür devlet kapasiteleri ve kurumlarına* ihtiyaç olduğu haline gelir. Yüksek ekonomik büyüme sağlamak için devletin zorlayıcı kapasitesinden çok, *devletin idari ve altyapı* kapasitelerinin daha önemli olduğunu savunuyorum. Ancak bu, devletin zorlayıcı kapasitesinin hiç önemli olmadığı anlamına gelmez. Devletin zorlayıcı kapasitesi, *ekonomik yönetim için sivil idari amaçlarla kullanılabildiği ölçüde* önemlidir. Başka bir deyişle, devletin zorlayıcı kapasitesi, uzun vadeli sivil ekonominin yararına yararlı devlet idari ve altyapı kapasitelerine dönüştürülebildiği sürece ekonomik büyümeye katkıda bulunabilir. Basitçe söylemek gerekirse, yüksek kapasiteli devletler yüksek ekonomik büyüme için gerekli, ancak yeterli koşullar değildir.

Batı ve Batı dışı örneklerden elde edilen ampirik kanıtlar bu iddiayı desteklemektedir. Devlet kapasitesinin etkisi veya daha modern bir ifadeyle "iyi yönetim" üzerine yapılan büyük ölçekli, ülkeler arası araştırmalardan elde edilen bağlam dışı genellemelerin, yönetim ve ekonomik kalkınma ile ilgili çeşitli sorunları göz ardı ederek, çeşitli yerel bağlamlara uymayan tek tip çözümler sunma riskini taşıdığı doğrudur. İyi yönetim ve ekonomik kalkınma üzerine yapılan çeşitli vaka çalışmaları, büyümeyi destekleyen devlet kapasitesini geliştirmek için gerekli kurumsal özellikleri belirleyerek bu boşluğu doldurmayı başarmaktadır. Bu özellikler arasında meritokratik bürokrasi, bağımsız merkez bankası, politikacılar ve diğer seçilmiş ve kamu görevlileri için hesap verebilirlik mekanizmaları, sınıf ve toplumsal çatışmaları azaltmak için elitler arasında pazarlık kanalları, reform gündemlerinin sıralaması ve güçlü kurumsal liderlik sayılabilir (Grindle, 2007: 558-560). Bu tür güçlü idari ve yönetim kapasitelerini geliştirmek için elitler, özellikle de iş dünyası elitleri arasındaki anlaşma ve teşvik yapısı, uluslararası ekonomi ile bağlantılı sektörel tercihlerine (örneğin, ticarete konu olan ve ticarete konu olmayan sektörler arasında) (Frieden & Rogowski, 1996) ve farklı ekonomik tercihlere sahip siyasi-ekonomik aktörler arasındaki etkileşimlerin sıklığına² bağlıdır (Franzese, 2001). Bu bağlamda, farklı sosyal güçler ve aktörler arasındaki rekabet ortamında, ekonomik kalkınmanın gündemini ve politika çerçevesini ilerletmede devletin rolü büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bürokratlar genellikle devletin kapasitesini ve ekonomik kalkınmadaki rolünü şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Avrupa bağlamında, bürokratlar, işverenler ve sendikalar arasında işsizlik sigortası politikasının tasarımı konusunda yaşanan gerilimleri hafifletmede önemli bir rol oynamaktadırlar. Bunu hem işverenlerin hem de sendikaların tercihlerini orta düzeyde karşılayan bir işsizlik sigortası politika çerçevesi sunarak ve teşvik ederek yapmaktadırlar (Mares, 2000). Japonya örneğinde, Japonya'nın kalkınma devletinin altın çağında, Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (MITI) bürokratları, yüksek ekonomik büyüme için gerekli gördükleri belirli ekonomik politikaları ve sektörleri teşvik ederek ve firmaların ve endüstrilerin gelişmesi için elverişli bir ortam yaratarak bazen ekonomiye müdahale etmişlerdir (Johnson C. , 1982). Yüksek idari ve altyapı kapasitesine sahip devletlerin ekonomik hedeflerini gerçekleştirmek için uyguladıkları çeşitli müdahaleler ve politikalar bulunmaktadır. Bunlar, Avrupa refah devleti rejimlerinin çeşitliliğinde (Esping-Andersen, 1990) ve Doğu Asya kalkınma devleti modellerinde (Wade, 1992) görülebilir. Ancak hepsi, kullanışlı bir bürokrasi, sağlam makroekonomik politikalar, uyumlu bir yönetici elit koalisyonunu sürdürme yeteneği³ ve aynı zamanda sıradan vatandaşlar için bazı refah politikaları uygulamaya koyma ve muhtemelen en önemlisi, mülkiyet hakları ve hukukun üstünlüğü gibi ekonomik büyüme için gerekli kurumları kurma ve sürdürme gibi

² Buradaki mantık, bu siyasi-ekonomik aktörler ne kadar çok etkileşimde bulunurlarsa, aralarında uzlaşma sağlama olasılıklarının o kadar artacağıdır. Bu tür argümanlar genellikle oyun teorisi argümanları şeklinde ifade edilir. Bazı durumlarda bu doğru olabilir. Tabii ki, bu diğer faktörlere de bağlıdır.

³ Otoriter ve/veya kalkınma odaklı devletler bağlamında nispeten birleşik bir elit koalisyonunu sürdürme yeteneğini ilişkilendirme eğilimindeyiz. Ancak, gelişmiş endüstriyel demokrasilerden örnekler (Pempel, 1990), büyümeyi teşvik eden yüksek kapasiteli devletlerin de bazen bu tür bir koalisyona ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

benzer özellikleri paylaşmaktadır. Mülkiyet hakları ekonomik büyüme için özellikle önemlidir, çünkü mülkiyet haklarını daha güçlü bir şekilde koruyan ekonomiler, mülkiyet haklarına bağlılık göstermeyen ekonomilerden daha hızlı büyür ve siyasi rejimin türü, mülkiyet haklarının korunması yoluyla *dolaylı* olarak ekonomik büyümeyi etkiler (Leblang, 1996) . Dolayısıyla, bazı siyasi kurumlar ekonomik büyümeyi teşvik etmede diğerlerinden daha önemlidir. Genel olarak, hukukun üstünlüğü, mülkiyet hakları, refah politikaları, kamu yararı hükümleri ve benzeri ekonomik büyüme ve kalkınmaya elverişli politikalar, *dışlayıcı ve sömürücü siyasi ve ekonomik* kurumlara kıyasla *kapsayıcı kurumlar* altında ortaya çıkma ve gelişme olasılığı daha yüksektir (Acemoglu & Robinson, 2012; Acemoglu et al., 2001). Buna ek olarak, büyümeye elverişli yüksek devlet idari ve altyapı kapasiteleri, kapsayıcı kurumsal düzenlemeler altında gelişme olasılığı daha yüksektir.

Yüksek ekonomik büyümeyi teşvik etmede, devletin zorlayıcı kapasitesi de *ekonomik kalkınma için sivil idari amaçlara dönüştürülebildiği ölçüde* önemli bir rol oynamaktadır. Tilly (1992), savaş çabaları için militarizasyon bağlamında ordunun uzmanlaşmasının, sadece askeri çabaları desteklemek için değil, aynı zamanda diğer idari amaçlar için de sivil görevlerin farklılaşmasına yol açtığını ve böylece Avrupa ulus devletlerinin sivilleşmesini teşvik ettiğini açıklarken bu noktaya atıfta bulunuyor gibi görünmektedir. Bu, birçok Batı dışı örnekte mutlaka geçerli değildir. Tayvan, militarist devletin tarımsal fazlalıkları elde edebildiği, seçici sanayileşmeyi ve altyapı gelişimini teşvik edebildiği ve kademeli olarak teknokratik yönetimler geliştirebildiği birkaç Batı dışı örnekten biridir (Amsden, 1985) , ancak devlet, yaygın patron-müşteri ilişkisi gibi çeşitli nedenlerle yüksek zorlayıcı kapasitesini işleyen idari ve altyapı kapasitelerine dönüştüremezse, kleptokratik Zaire devleti (şimdiki Kongo Demokratik Cumhuriyeti) ile Doğu Asya'daki kalkınma devletleri arasındaki zıt deneyimlerde gördüğümüz gibi, sürdürülebilir bir ekonomik büyüme elde edemeyecektir (Evans, 1989) . Gelişmekte olan ülkelerin zorlayıcı kapasitelerini idari ve altyapı kapasitelerine dönüştürmedeki başarısızlıkları, ekonomik kalkınmaya zarar verecektir. Bu genel çerçeveden hareketle, şimdi devlet kapasitesinin yalnızca ekonomik performansla değil, aynı zamanda rejim tipleri ve demokratikleşme dinamikleriyle nasıl etkileşimde olduğunu inceleyebiliriz. Bu bağlamda idari, zorlayıcı ve altyapısal kapasitenin bileşimi, bazı durumlarda demokratik kurumsallaşmayı hızlandırırken, bazı durumlarda da otoriter sağlamaşmayı besleyebilmektedir.

3. Yüksek Kapasiteli Devletler ve Siyasi Demokrasi

Bu başlık altında, özellikle devlet kapasitesi ile rejim tipleri arasındaki ilişkinin tek yönlü ve deterministik olmadığına dikkati çekmek gerekir. Nitekim bazı bağlamlarda, yüksek idari kapasite, demokratikleşme sürecine yol açarken; diğer örneklerde otoriter stabilizasyonu sürdürebilmekte, özellikle rant temelli ekonomilerde demokrasi ile kapasite arasında asimetrik ilişkiler gelişebilmektedir. Dolayısıyla, kapasitenin nasıl kullanıldığı, kim tarafından yönlendirildiği ve hangi toplumsal koalisyonlarla tahkim edildiği, kapasite-demokrasi ilişkisini belirleyen en kritik mekanizmalardır.

Yüksek kapasiteli devletler siyasi demokrasinin gelişmesini teşvik eder mi, yoksa engeller mi? Cevap, bu devletlerin geliştirdiği kapasitenin türüne bağlıdır. Hem devletin zorlayıcı hem de idari-altyapı kapasiteleri siyasi demokrasiyi teşvik edebilir, ancak genel olarak konuşursak, *devletin idari ve altyapı kapasiteleri, devletin zorlayıcı kapasitesinden daha önemli ölçüde siyasi demokrasinin ortaya çıkmasına katkıda bulunur*. Bu iddianın mantığı şöyledir: Yüksek kapasiteli devletler kaynaklara ihtiyaç duyar ve kaynak elde etmek için sosyal güçlere bir tür siyasi temsil sağlarlar, bu da siyasi demokrasinin ortaya çıkmasına yol açar. Bu mantık, yalnızca zorlayıcı kapasiteye sahip devletlerden çok, idari-altyapı ve/veya zorlayıcı kapasiteye sahip devletler için geçerlidir.

Bunun ampirik kanıtlarını hem Batı hem de Batı dışı örneklerde görebiliriz. Örneğin, belirli bir ulusun siyasi çekirdeği, yüksek altyapı kapasitesine (vergi toplama, düzeni sağlama, toplumu düzenleme ve genel olarak yönetme) sahip diğer devletleri bünyesine katabiliyorsa o zaman federalist bir düzenleme – muhtemelen daha demokratik bir düzenleme – daha olasıdır, çünkü siyasi çekirdeğin alt birimleri haline gelen bu devletler çekirdeğe ihtiyaç duyduğu kazanımları sağlayabilir ve böylece çekirdeğin alt birimlere önemli ölçüde yetki devretmesini gerektirebilir, bunu Almanya'da federalizmin başarısında ve İtalya'da başarısızlığında görebiliriz (Ziblatt, 2006). Tayvan, Güney Kore ve Endonezya gibi önemli güce sahip Asya ülkeleri, sosyal güçler siyasi temsil ve seçimle gelen demokrasi talep edebildiğinde ve iktidar elitleri bu taleplerden tehdit hissetmediğinde demokratikleşebilmiştir. Zira bu elitler hala önemli siyasi güçlere ve kaynak avantajlarına sahiptir ve otoriter rejimin sona ermesinden sonra demokratik siyasete katılarak itibarlarını koruyacak meşruiyet stratejileri izleyebilirler (Slater & Wong, *The Strength to Concede: Ruling Parties and Democratization in Developmental Asia*, 2013). Bu bağlamda, elitler arasında ve elitler ile kitleler arasında, özellikle yeniden dağıtım düzenlemeleri için, maksimumcu olmayan talepler şeklinde uzlaşma hem demokratik konsolidasyon hem de makroekonomik istikrarın sağlanması için önemlidir (O'Donnell & Schmitter, 1986).

Devlet oluşumu ve siyasi demokrasiye ilişkin bir dizi mikro temelli teori de bu iddiayı destekliyor gibi görünmektedir. Yüksek kapasiteye ve kalıcı siyasi kurumlara sahip devletlerdeki elitler, devrim tehdidi ve vatandaşların radikal yeniden dağıtım taleplerine karşı bir taviz olarak demokrasiyi desteklemeye isteklidirler (Acemoglu & Robinson, 2006). Ayrıca, güçlü devlet idari kapasitesi ve yüksek düzeyde ekonomik kalkınma için ön koşullar, göreceli siyasi rekabetin varlığı, ifade ve mülkiyet hakları ve hukukun üstünlüğü gibi kalıcı bir siyasi demokrasi için ön koşullarla aynıdır (Olson:1993), bu da (iktidarda kalmak ve devleti kontrol etmek isteyen) elitler ile (siyasi temsil talep eden) sosyal güçler arasında "örtüşen bir konsensüs" olasılığını göstermektedir. Ampirik olarak konuşursak, demokrasilerin zengin ülkelerde hayatta kalma olasılığı daha yüksektir (Przeworski, Alvarez, Cheibub, & Limongi, 2000) ve tersine, daha uzun ve daha dayanıklı bir demokrasi, daha iyi ekonomik performansla yol açar (Gerring, Bond, Barndt, & Moreno, 2005). Bu da yüksek devlet idari ve altyapı kapasiteleri, ekonomik büyüme ve siyasi demokrasi arasında etkileşimli, üç yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Yüksek zorlayıcı kapasiteye sahip devletler, 1) bu tür zorlayıcı kapasitenin geliştirilmesi sosyal güçlerin bir tür siyasi temsilini gerektiriyorsa ve 2) devlet kapasitesi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki bölümündeki açıklamayı yineleyerek, bu tür zorlayıcı kapasite sivil idari kapasiteye dönüştürülebilir ve böylece devlet ve elitlerin baskıcı ve otoriter yönetimi sürdürmek için bu tür zorlayıcı kapasiteyi keyfi olarak kullanması engellenebilir. Ancak genel olarak bu, normdan çok istisna gibi görünmektedir, çünkü yüksek zorlayıcı kapasiteye sahip devletler, hem Batı (Downing, 1992) hem de Batı dışı (Evans, 1989) bağlamlarda keyfi şiddet uygulamaya, hatta daha da kötüsü, despotikleşmeye eğilimlidirler. Yüksek idari ve altyapı kapasitesine sahip devletlerin bile, kaynaklara bağımlı rantçı devletler ise, demokratikleşmeleri garanti değildir. Bu tür devletler, ekonomik büyüme ve mali sağlığı teşvik etmek için toplumsal taleplerden ve siyasi temsil baskısından kendilerini izole edebilir ve yüksek idari-altyapı kapasitelerini zorlayıcı kapasitelerle birleştirebilir veya yüksek idari-altyapı kapasitelerini zorlayıcı kapasiteye dönüştürebilir, bu da Orta Doğu'da gördüğümüz gibi demokratik düzenlemeler yerine kalıcı otoriterliğe yol açabilir⁴ (Bellin, 2004; Ross, 2008).

SONUÇ

Geleneksel teorik yaklaşımlar, devlet kapasitesini çoğu kez yekpare ve homojen bir bütün olarak varsayarak devleti tekil ve bütünlüklü bir aktör şeklinde okuma eğilimi taşımaktadır.

⁴ Bu, Arap Baharı'ndan önceki durumdur. Açıkçası, o zamandan beri bir çok şey değişti.

Oysa, güncel literatürde öne çıkan çok-merkezli yönetim ve çok kademeli kapasite çerçeveleri, resme daha nüanslı bakmayı zorunlu kılar. Bu noktadan hareketle, yerel, bölgesel ve merkezi ölçeklerdeki aktörler arasındaki yatay ve çapraz etkileşimlerin, devletin formal kapasitesini aşan bir toplam etki üretebildiği; toplumsal hareketler, sivil toplum ağları ve uluslararası donörler gibi devlet-dışı aktörlerin, kurumsal etkinlik ve kapasitenin sürdürülebilirliğini dönüştürerek oyunun kurallarını yeniden tanımladığı görülebilir. Dolayısıyla analiz, devlet kapasitesini yalnızca bürokratik yeteneklerin toplamı olarak değil, farklı ölçeklerdeki aktörler arasındaki ilişkiel mimarinin dinamik bir çıktısı olarak kavramsallaştırmayı gerektirir.

Bu çerçeve üzerine inşa edilen makale, yüksek kapasiteli devletler bağlamında ekonomik kalkınma ile siyasal demokrasi arasındaki ilişkiyi geniş bir analitik mercek altında tartışmayı amaçlamaktadır. Amaç hem yeni araştırma alanlarını işaretlemek hem de gelecekteki çalışmalar için yönlendirici bir kavramsal çerçeve sunmaktır. Bu doğrultuda birbirini tamamlayan üç temel argüman ileri sürülmektedir: İlk olarak, toplumsal faktörlerin belirleyici ağırlığı ile yapısal dinamiklerin tarihselleştirilmesi ihtiyacı açık biçimde ortaya konmalıdır. İkinci olarak, mevcut literatürü aşarak içsel (kurumsal tasarım, bürokratik yetenekler, elit koalisyonları) ve dışsal (küresel piyasalar, jeopolitik konjonktür, ulus-ötesi normlar) faktörlerin karşılıklı etkileşimine odaklanan, alt-alanlar arası metodolojik bir sentez gereklidir. Üçüncü olarak ise, sosyo-ekonomik kalkınma ile siyasal demokrasiyi aynı ufukta buluşturabilmek için kalkınma kavrayışının normatif ve kurumsal bileşenlerinin yeniden düşünülmesi zorunludur.

İlk argüman, iki bulgunun altını çizer. Birincisi, toplumsal faktörler kayda değer bir ağırlık taşımaktadır. İkincisi, yapısal dinamiklerin tarihselleştirilmesi elzemdir. Bu iki tespit, devlet kapasitesi ile ekonomik kalkınma ve siyasal demokrasi arasındaki ilişkinin, diyalektik devlet-toplum etkileşimleri bağlamında yeniden kavramsallaştırılmasını gerektirir. Bu yeniden kavramsallaştırma, bizi doğrudan ikinci argümana taşır: Mevcut literatürün ötesine geçerek, içsel ve dışsal faktörlerin karşılıklı etkileşimini sistematik biçimde inceleyen bir araştırma mimarisi gereklidir. Metodolojik açıdan bu yönelim, karşılaştırmalı siyaset ile uluslararası ilişkiler; karşılaştırmalı politik ekonomi (CPE) ile uluslararası politik ekonomi (IPE) ve nitel yaklaşımlar ile nicel yöntemler arasındaki klasik sınırları aşan bütünleştirici bir çerçeveyi davet eder. Böyle bir alt-alanlar arası iş birliği, hem yeni ampirik bulgulara kapı aralayacak hem de devlet kapasitesi, ekonomik büyüme ve siyasal demokrasi ilişkisine dair teorik ufku genişletecektir.

Üçüncü argüman, sosyo-ekonomik kalkınma ile siyasal demokrasinin aynı paydada buluşturulması gereğine odaklanmaktadır. Siyasi demokrasiyi, daha adil ekonomik sonuçlar üretmediği gerekçesiyle sahiçilik testine tabi tutmak, siyasal eşitliğin yalnızca biçimsel özgürlüklerle sınırlı olmadığı gerçeğini ıskalar. Aksine, yüksek kapasiteli devletlerin inşa ettiği demokratik düzen, sıradan yurttaşlar ve alt sınıflar dâhil marjinalleşmiş grupların baskı korkusu olmaksızın siyasete katılımını ve itirazlarını dile getirmesini mümkün kılar. Bu nedenle hem ekonomik büyüme hem de siyasal demokrasi vazgeçilmezdir; nitekim yüksek kapasiteli devletler her ikisini eşzamanlı olarak teşvik edebilecek kurumsal ve idari düzenekleri geliştirebilir. Bu noktada, devlet kapasitesinin iki boyutunu ayırt etmek analitik açıklığı artıracaktır: idari-altyapısal kapasite ve zorlayıcı kapasite. Yüksek ekonomik büyüme ve siyasal demokrasiyi teşvik eden asıl kaldıraç çoğu zaman zorlayıcı değil, idari-altyapısal kapasitedir; bununla birlikte, zorlayıcı kapasite de ancak hesap verebilir ve erişilebilir kurumların inşasına dönüştürülebildiğinde anlamlı bir değer kazanır.

Bu kavramsal ayrımlar, reformların niteliğine ilişkin tartışmayı da derinleştirir. Devlet kapasitesini güçlendirmeye dönük reformlar, yalnızca teknik-tasarım reçetelerine indirgenemez; zira kurumsal düzenlemelerin etkisi, sosyo-politik kabul, şeffaflık, toplumsal

meşruiyet ve karşılıklı öğrenme süreçleriyle birlikte şekillenir. Buradan hareketle tekrar önemini vurgularsak, kapasite artışı ile kapsayıcı kalkınma arasındaki ilişkinin yalnızca büyüme ve demokrasi ekseninde değil; iklim değişikliği, dijitalleşme ve toplumsal eşitlik gibi yeni parametreler ışığında da sistematik biçimde incelenmesi gerekmektedir. Böylelikle, farklı politika alanları arasında bütünlüklü bir koordinasyon mimarisinin inşası teşvik edilebilir.

Makalenin temel argümanları, şimdiye kadar yapılan analitik incelemenin mantıksal bir uzantısı olarak toparlanabilir. İlk olarak, yüksek kapasiteli devletlerin ortaya çıkışı, belirli tarihsel konjonktürler ve uygun zamanlamalara bağlıdır (critical junctures); bu nedenle, tarihsel özgüllükleri göz ardı etmeyen bir açıklama tarzı benimsenmelidir. İkincisi, devlet kapasitesini analiz ederken yapısal ve kurumsal faktörlere yüksek bir dikkatle yaklaşılmalıdır; zira bu faktörler hem kapasitenin düzeyini hem de sürdürülebilirliğini belirler. Üçüncüsü, kapasitenin iki boyutlu doğası (idari-altyapısal ve zorlayıcı) dikkate alındığında, ekonomik büyüme ve siyasal demokrasiyi birlikte destekleyen asıl kaldıraç çoğu kez idari-altyapısal kapasitedir; ancak zorlayıcı kapasite, hesap verebilirlik ve erişilebilirlik ilkeleri doğrultusunda kurumsallaştırıldığında tamamlayıcı bir işlev kazanır.

Bu mantıksal çerçeve, geleceğe dönük araştırma programının da tasarımına ışık tutar. Teknolojik dönüşüm ve küreselleşmenin, devlet kapasitesi geliştirme dinamiklerini nasıl yeniden şekillendirdiği sistematik biçimde incelenmeli; bölgeler arası karşılaştırmalı çalışmalar, devletlerin kapasite inşasında izledikleri özgün patikaları görünür kılarak daha hedefli politika önerileri üretilmesine katkı sunmalıdır. Elde edilecek bulguları küresel yönetişimi güçlendirecek pratik çözümlere tercüme etmek için akademi-uygulama iş birlikleri kritik bir rol oynayacaktır. Son aşamada, kapsayıcı kurumların teşviki ile eğitime ve inovasyona öncelik verilmesi, 21. yüzyılda sürdürülebilir devlet kapasitesi inşasının temel anahtarları olarak öne çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2006). *Economic Origins of Dictatorship and Democracy*. New York: Cambridge University Press.
- Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why Nations Fail*. New York: Crown Business.
- Acemoglu, D., Robinson, J. A., & Johnson, S. (2001). The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation. *American Economic Review*, 91(5), 1369-1401.
- Amsden, A. (1985). The State and Taiwan's Economic Development. In P. Evans, D. Reuschmeyer, & T. Skocpol, *Bringing the State Back In* (pp. 193-207). Cambridge: Cambridge University Press.
- Anderson, B. (1988). Cacique Democracy in the Philippines: Origins and Dreams. *New Left Review*, 169, 3-31.
- Anderson, P. (1974). *Lineages of the Absolutist State*. London: Verso.
- Bates, R. (1981). *Markets and States in Tropical Africa: The Political Basis of Agricultural Policies*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Bellin, E. (2004). The Robustness of Authoritarianism in the Middle East: Exceptionalism in Comparative Perspective. *Comparative Politics*, 36(2), 139-157.
- Boix, C. (1998). *Political Parties, Growth and Equality*. New York: Cambridge University Press.
- Boot, M. (2006). *War Made New: Weapons, Warriors, and the Making of the Modern World*. New York: Gotham Books.
- Callahan, M. P. (2003). *Making Enemies: War and State Building in Burma*. Ithaca: Cornell University Press.
- Doner, R. F., Ritchie, B. K., & Slater, D. (2005). Systemic Vulnerability and the Origins of Developmental States: Northeast and Southeast Asia in Comparative Perspective. *International Organization*, 59, 327-361.
- Downing, B. M. (1992). *The Military Revolution and Political Change: Origins of Democracy and Autocracy in Early Modern Europe*. Princeton: Princeton University Press.
- Ertman, T. (1997). *Birth of the Leviathan: Building States and Regimes in Medieval and Early Modern Europe*. New York: Cambridge University Press.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Evans, P. B. (1989). Predatory, Developmental, and Other Apparatuses: A Comparative Political Economy Perspective on the Third World State. *Sociological Forum*, 4(4), 561-587.
- Franzese, R. J. (2001). Institutional and Sectoral Interactions in Monetary Politics and Wage/Price-Bargaining. P. Hall, & D. Soskice (Dü) içinde, *Varieties of Capitalism: the Institutional Foundations of Comparative Advantage* (s. 104-143). New York: Oxford University Press.
- Frieden, J., & Rogowski, R. (1996). The Impact of the International Economy on National Policies: An Analytical Overview. R. O. Keohane, & H. V. Miller (Dü) içinde, *Internationalization and Domestic Politics* (s. 25-47). Cambridge: Cambridge University Press.
- Fukuyama, F. (2001). Social capital, civil society and development. *Third World Quarterly*, 22(1), 7-20.
- Geddes, B. (1994). *Politician's Dilemma: Building State Capacity in Latin America*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Gerring, J., Bond, P., Barndt, W. T., & Moreno, C. (2005). Democracy and Economic Growth. *World Politics*, 57(3), 323-364.
- Gorski, P. S. (2003). *The Disciplinary Revolution: Calvinism and the Rise of the State in Early Modern Europe*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Grindle, M. S. (2007). Good Enough Governance Revisited. *Development Policy Review*, 25(5), 533-574.

- Hamilton-Hart, N. (2002). *Asian States, Asian Bankers: Central Banking in Southeast Asia*. Ithaca: Cornell University Press.
- Johnson, C. (1982). *MITI and the Japanese Miracle*. Stanford: Stanford University Press.
- Johnson, L. (1967). Problems of Import Substitution: The Chilean Automobile Industry. *Economic Development and Cultural Change*, 15(2), 202-216.
- Katzenstein, P. (1985). *Small States in World Markets*. Ithaca: Cornell University Press.
- Leblang, D. (1996). Property Rights, Democracy, and Economic Growth. *Political Research Quarterly*, 49(1), 5-26.
- Linz, J. J., & Stepan, A. (1996). *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist World*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Mahoney, J., & Rueschemeyer, D. (2003). Comparative Historical Analysis: Achievements and Agendas. J. Mahoney, & D. Rueschemeyer (Dü) içinde, *Comparative Historical Analysis in the Social Sciences* (s. 3-38). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mares, I. (2000). Strategic Alliances and Social Policy Reform: Unemployment Insurance in Comparative Perspective. *Politics and Society*, 28(2), 223-244.
- Mills, C. W. (1963). *The Power Elite* (5th ed.). New York: Oxford University Press.
- Mitchell, T. (1991). The Limits of the State: Beyond Statist Approaches and Their Critics. *American Political Science Review*, 85(1), 77-96.
- Moore, J. B. (1966). *Social Origins of Dictatorship and Democracy: Lord and Peasant in the Making of the Modern World*. Boston: Beacon Press.
- O'Donnell, G., & Schmitter, P. C. (1986). *Transitions from Authoritarian Rule: Tentative Conclusions about Uncertain Democracies*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Olson, M. (1986). A Theory of the Incentives Facing Political Organizations: Neo-Corporatism and the Hegemonic state. *International Political Science Review*, 7(2), 165-189.
- Olson, M. (1993). Dictatorship, Democracy, and Development. *American Political Science Review*, 87(3), 567-576.
- Pempel, T. J. (Dü.). (1990). *Uncommon Democracies: The One-Party Dominant Regimes*. Ithaca: Cornell University Press.
- Pepinsky, T. (2009). *Economic Crisis and the Breakdown of Authoritarian Regimes*. New York: Cambridge University Press.
- Pierson, P. (2003). Big, Slow-Moving, and...Invisible: Macrosocial Processes in The Study of Comparative Politics. J. Mahoney, & D. Rueschemeyer (Dü) içinde, *Comparative Historical Analysis in the Social Sciences* (s. 177-207). Cambridge: Cambridge University Press.
- Przeworski, A., & Teune, H. (1970). *The Logic of Comparative Social Inquiry*. New York: Wiley-Interscience.
- Przeworski, A., Alvarez, M. E., Cheibub, J. A., & Limongi, F. (2000). *Democracy and Development: Political Institutions and Well-being in the World, 1950-1990*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ross, M. (2008). Oil, Islam, and Women. *American Political Science Review*, 102(1), 107-123.
- Rueschemeyer, D., & Evans, P. B. (1985). The State and Economic Transformation: Toward an Analysis of the Conditions Underlying Effective Intervention. P. B. Evans, D. Rueschemeyer, & T. Skocpol (Dü) içinde, *Bringing the State Back In* (s. 44-77). Cambridge: Cambridge University Press.
- Rueschemeyer, D., Stephens, E. H., & Stephens, J. D. (1992). *Capitalist Development and Democracy*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Shefter, M. (1994). *Political Parties and the State: The American Historical Experience*. Princeton: Princeton University Press.
- Silberman, B. S. (1993). *Cages of Reason: The Rise of the Rational State in France, Japan, the United States, and Great Britain*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Skocpol, T. (1976). France, Russia, China: A Structural Analysis of Social Revolutions. *Comparative Studies in Society and History*, 18 (2), 18(2), 175-210.

- Skocpol, T. (1979). *States and Social Revolutions*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Skocpol, T. (1985). Bringing the State back In: Strategies of Analysis in Current Research. In P. B. Evans, D. Rueschemeyer, & T. Skocpol, *Bringing the State Back In* (pp. 3-28). Cambridge: Cambridge University Press.
- Slater, D. (2010). *Ordering Power: Contentious Politics and Authoritarian Leviathans in Southeast Asia*. New York: Cambridge University Press.
- Slater, D., & Wong, J. (2013). The Strength to Concede: Ruling Parties and Democratization in Developmental Asia. *Perspectives on Politics*, 11(3), 717-733.
- Smith, B. (2005). Life of the Party: The Origins of Regime Breakdown and Persistence under Single-Party Rule. *World Politics*, 57(3), 421-451.
- Tilly, C. (1992). *Coercion, Capital, and European States, AD 990-1992*. Cambridge: Blackwell.
- Verdery, K. (1995). What Was Socialism and Why Did It Fall? N. R. Keddie (Dü.) içinde, *Debating Revolutions* (s. 221-243). New York: NYU Press.
- Vu, T. (2010). *Paths to Development in Asia: South Korea, Vietnam, China, and Indonesia*. New York: Cambridge University Press.
- Vu, T. (2010). Studying the State through State Formation: A Review Article. *World Politics*, 62(2), 148-175.
- Wade, R. (1992). East Asia's Economic Success. *World Politics*, 44(2), 270-320.
- Wood, E. M. (2002). *The Origin of Capitalism: A Longer View*. London & New York: Verso.
- Zakaria, F., & Yew, L. K. (1994). Culture is Destiny: A Conversation with Lee Kuan Yew. *Foreign Affairs*, 109-126.
- Ziblatt, D. (2006). *Structuring the State: The Formation of Italy and Germany and the Puzzle of Federalism*. Princeton: Princeton University Press.